

Sjö- och luftfart

Enheten för skydd och säkerhet

Kompletterande upplysningar till regelverket om sjöfartsskydd gällande kroppsvisitationer och andra undersökningar i hamnanläggningar

Innehåll

FÖRKLARING AV BEGREPP OCH FÖRKORTNINGAR	3
1 SYFTE.....	4
2 OMFATTNING	4
3 BAKGRUND	4
4 MÅLGRUPP.....	5
5 KOMPLETTERANDE UPPLYSNINGAR: OMFATTNING AV KROPPSVISITATIONER OCH UNDERSÖKNINGAR.....	5
5.1 Resurstillgång	6
6 KONTROLLER GENOM ANNAN TILLÄMPLIG LAGSTIFTNING	6
7 SJÖFARTSSKYDDSDEKLARATION.....	7
8 FÖRVALTNING	7
9 REFERENSER.....	7

Förklaring av begrepp och förkortningar

Sjöfarts- och hamnskyddskontrollant har samma innebörd som enligt Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (RPSFS 2009:21) om förordnande av sjöfarts- och hamnskyddskontrollanter.

Kroppsvisitation och annan undersökning har samma innebörd som enligt 13 § lagen (2004:487) om sjöfartsskydd.

1 Syfte

Syftet med de kompletterande upplysningarna är att tydliggöra behovet av sjöfartsskyddskontrollanter för att genomföra kroppsvisitation och annan undersökning i hamnanläggningar. Dessa kompletterande upplysningar har inte rättsligt bindande verkan.

2 Omfattning

Kompletterande upplysningar till förordning (EG) nr 725/2004 av den 31 mars 2004 om förbättrat sjöfartsskydd på fartyg och i hamnanläggningar samt till lagen (2004:487) om sjöfartsskydd.

3 Bakgrund

Enligt Del A 16.3.1. i EU-förordningen ska en skyddsplan för en hamnanläggning innehålla åtgärder som syftar till att förhindra att vapen, farliga ämnen och farliga anordningar avsedda att användas mot personer, fartyg eller hamnar otillbörligen införs i hamnanläggningen eller ombord på ett fartyg. Skyddsplanen ska även utarbetas med riktlinjerna i del B. Del B 16.18 beskriver att visitationer av personer, personliga tillhörigheter, fordon och fordonets innehåll bör kunna genomföras på skyddsnivå 1. Tätare visitationer kan genomföras vid de högre skyddsnivåerna i enlighet med den godkända skyddsplanen, enligt del B 16.19 punkt 4.

I svenska hamnanläggningar får kroppsvisitation och annan undersökning utföras av en polisman, en tjänsteman vid kustbevakningen, eller en annan särskilt utsedd person som förordnats av Polismyndigheten, det vill säga en sjöfartsskyddskontrollant. En sjöfartsskyddskontrollant måste förordnas av Polismyndigheten och ha särskilda kvalifikationer och utbildning för att kunna utföra uppdraget¹.

Kontroll av varor som står under tullövervakning ska göras i samråd med Tullverket².

Det är hamnanläggningsinnehavaren som ansvarar för att visitationer och undersökningar utförs i den omfattning som följer av skyddsplanen. Detta leder till att hamnanläggningsinnehavaren behöver ha rådighet över resurser för att kunna utföra visitationer och undersökningar.

¹ Rikspolisstyrelsens föreskrifter RPSFS 2009:21 (FAP 699-1)

² 16 § 2 st Lag (2004:487) om sjöfartsskydd

4 Målgrupp

Hamnanläggningsinnehavare och skyddschefer för hamnanläggningar

5 Kompletterande upplysningar: Omfattning av kroppsvisitationer och undersökningar

Behovet av kroppsvisitation och undersökningar ska beskrivas i den skyddsutredning som Transportstyrelsen genomför för hamnanläggningar. De kontrollnivåer och den omfattning som fastställs för kroppsvisitation och undersökningar, oavsett om dessa anges som slumpmässiga kontroller, behovsstyrda kontroller eller i form av procentantal eller antal, ska tydligt framgå av hamnanläggningens skyddsplan. Kroppsvisitationer och undersökningar ska även kunna genomföras vid misstanke. Hamnanläggningar behöver därför ha en fastställd rutin för hur kontroller av personer, personliga tillhörigheter, fordon, last och fartygsförråd ska utföras på respektive skyddsnivå. Rutinen bör också säkerställa att kontrollnivåer följs upp löpande.

Det är inte möjligt att ha en generell mall för kontrollnivåer eftersom kontrollernas omfattning och frekvens måste anpassas efter verksamhetens art och grundas på den riskvärdering som genomförs i skyddsutredningen.

I skyddsutredningen beskrivs därmed vilken omfattning och frekvens av kroppsvisitationer och andra undersökningar som bör tillämpas. Hamnanläggningen kan i skyddsplanen ange motsvarande kontrollfrekvens på olika sätt. I de flesta fall är det inte möjligt att genomföra kroppsvisitationer eller annan undersökning till 100 procent. Kontrollerna behöver därför genomföras genom stickprov. Stickprovskontroller bör, i ökande omfattning utifrån aktuell skyddsnivå, tillämpas på åtminstone följande kontrollgrupper;

- **Visitation av personer och personliga tillhörigheter**
Stickprovskontrollerna kan utföras i olika omfattning för att kontrollera vad en person bär med sig och inkluderar kläder, fickor, väskor och andra personliga tillhörigheter.
- **Undersökning av fordon**
Stickprovskontrollerna kan utföras på olika vis och behöver inte omfatta en genomsökning av hela fordonet. Fordon som omfattas av en överenskommelse för permanent tillträde till hamnanläggningen kan ha separata förfaranden.
- **Undersökning av last och fartygets förråd**
Stickprovskontroller bör åtminstone tillämpas på last och fartygets

förråd som inte kan anses vara kontrollerade genom skyddsåtgärder bakåt mot ursprungskällan, så kallat förhandsklarerade, enligt krav som hamnanläggningen specificerar. Sådana krav bör åtminstone omfatta att leverantören säkerställer att godset och fartygsförrådet har skyddats från obehöriga. Stickprovskontrollerna kan utföras på olika vis och behöver inte omfatta en genomsökning av hela godset eller fartygsförrådet.

Observera - Om det finns misstanke att någon person bär med sig något förbjudet föremål, eller misstanke om att gods innehåller förbjudna föremål, bör kroppsvisitation eller annan undersökning kunna genomföras oavsett den kontrollfrekvens som anges i skyddsplanen.

5.1 Resurstillgång

För att kunna utföra kroppsvisitationer och undersökningar i tillräcklig omfattning behöver hamnanläggningsinnehavaren säkerställa tillgång till personal som är utbildad och förordnad som sjöfartsskyddskontrollant. Detta kan exempelvis uppnås genom avtal med säkerhetsbolag som tillhandahåller sådan kompetens, eller genom att den egna personalen innehar sådan utbildning och förordnande. Alternativt behöver hamnanläggningsinnehavaren visa att visitationer och undersökningar kan genomföras på annat vis genom överlappande lagstiftning, se avsnitt 6.

6 Kontroller genom annan tillämplig lagstiftning

Kroppsvisitationer (undersökning av någons kläder, väska m.m.) kräver stöd i lag (2 kap. 6 och 20 §§ regeringsformen). Även husrannsakan (vilket inkluderar undersökning av fordon/gods) kräver stöd i lag.

Justitieombudsmannen (JO) har i flera beslut konstaterat att på områden där det finns särskilda regler för när och hur tvångsmedel (t.ex. kroppsvisitation) får användas så kan inte ett samtycke ersätta de förutsättningar som enligt lag ska vara uppfyllda för att åtgärden ska få vidtas³.

Vissa hamnanläggningar använder andra lagrum än sjöfartsskyddslagen för kroppsvisitationer och undersökningar. Om den utförande personalen har motsvarande befogenheter enligt annan lagstiftning⁴, kan dessa åtgärder användas för att uppfylla kraven i hamnanläggningens skyddsplan. Det

³ t.ex. JO 2018/19 s. 98

⁴ Exempelvis enligt skyddslag (2010:305)

behöver då kunna visas att befogenheterna motsvarar eller överlappar de befogenheter som följer av lagen (2004:487) om sjöfartsskydd⁵.

7 Sjöfartsskyddsdeklaration

Utgångspunkten för skyddsåtgärderna enligt förordning (EG) nr 725/2004 är att de ska utföras av både hamnanläggningen och av fartyget. Vid vissa tillfällen är det möjligt att samordna kontrollen för både hamnanläggningen och fartyget. Parterna kan då upprätta en sjöfartsskyddsdeklaration (DoS) där det fastställs vilka skyddsåtgärder som ska vidtas vid gränssnittet mellan fartyg och hamnanläggning. Syftet är att säkerställa en tillräcklig skyddsnivå, särskilt när normala driftsförhållanden inte gäller.

En situation där en DoS kan vara aktuell är när ett kryssningsfartyg genomför 100 % kroppsvisitationer och undersökningar av bagage ombord. Dessa åtgärder kan då, under förutsättning att de uppfyller de aktuella skyddskraven, även beaktas vid bedömningen av hamnanläggningens skyddsåtgärder. Ansvar för att hamnanläggningens kontroller utförs ligger dock kvar hos hamnanläggningen.

För att en sådan sjöfartsskyddsdeklaration ska kunna utföras behöver det framkomma i hamnanläggningens skyddsutredning att en DoS kan skrivas istället för att hamnanläggningen utför egna visitationer och undersökningar.

Det är möjligt att skriva sjöfartsskyddsdeklaration för ett eller flera anlop.

8 Förvaltning

Sektionen för hamn- och sjöfartsskydd på Transportstyrelsens Sjö- och Luftfartsavdelning ansvarar för förvaltningen av dessa kompletterande upplysningar.

9 Referenser

Förordning (EG) nr 725/2004 av den 31 mars 2004 om förbättrat sjöfartsskydd på fartyg och i hamnanläggningar

Lagen (2004:487) om sjöfartsskydd

⁵ 15 § sjöfartsskyddslagen anger att "kroppsvisitationer och annan undersökning ska ske i den omfattning som anges i skyddsplanen för fartyget eller hamnanläggningen". Förordningen innehåller i sin tur bestämmelser om att undersökningarna ska genomföras, inte vem som ska genomföra dem. Om hamnanläggningsinnehavaren kan visa att de har anställda skydds- eller ordningsvakter som har samma befogenheter som sjöfarts- och hamnskyddskontrollanter skulle det alltså kunna uppfylla kraven för skyddsplanen.